ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

หมวด ๔

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๒๒๒/๑ ในหมวดนี้ "กลุ่มบุคคล" หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหาย ที่แตกต่างกันก็ตาม

"สมาชิกกลุ่ม" หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล "การดำเนินคดีแบบกลุ่ม" หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

"เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม" หมายความว่า บุคคลที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแต่งตั้ง ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๒ เพื่อความเหมาะสมสำหรับคดีบางประเภท หรือเพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณา หรือการบังคับคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้ได้ ดังนี้

(๑) กำหนดคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มของโจทก์ ที่จะมีอำนาจฟ้องคดีแบบกลุ่มได้

(๒) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดี แบบกลุ่ม

(๓) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแจ้งเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(๔) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนัดพร้อม การแก้ไขคำฟ้องและคำให้การ การดำเนินกระบวนพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับคดีและเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

(๖) ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องที่จำเป็นอื่น ๆ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อกำหนดนั้นเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๒๒๒/๓ ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง เว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๔ กระบวนพิจารณาส่วนใดที่มิได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติ ในภาค ๑ บททั่วไป และบทบัญญัติในคดีสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติ ในหมวดนี้

ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็น การเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๕ ให้มีเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตามที่ศาลมอบหมาย ดังต่อไปนี้

(๑) ไกล่เกลี่ยคดีแบบกลุ่ม

(๒) ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน

(๓) บันทึกคำพยาน

(๔) ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความและสมาชิกกลุ่มทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณา

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้หรือตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนั้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญาและให้มีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่ง เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ในกรณีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความใดบัญญัติให้มีเจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีไว้เป็นการเฉพาะ ให้เจ้าพนักงานคดีดังกล่าวนอกจากมีหน้าที่ตามกฎหมายนั้นแล้วมีหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ด้วย

มาตรา ๒๒๒/๖ ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมายหรือปริญญาเอกทางกฎหมาย

(๒) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย เป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายตามที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

(๓) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและปริญญาในสาขาวิชาอื่นที่คณะกรรมการ

ข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดซึ่งไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และได้ประกอบวิชาชีพตามที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร ราชการศาลยุติธรรมกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง เป็นเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนด

มาตรา ๒๒๒/๗ ในกรณีที่การฟ้องคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แม้ว่าจะมีการฟ้องเป็นคดีอาญาแล้วก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีแบบกลุ่ม อาจพิจารณาคดีต่อไปโดยไม่ต้องรอให้ศาลคดีอาญามีคำพิพากษาก่อน และหากศาลในคดีอาญา ได้มีคำพิพากษาแล้ว

(๑) ในกรณีที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นได้วินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด ศาลที่พิจารณา คดีแบบกลุ่มต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

(๒) ในกรณีที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นได้วินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ศาลที่พิจารณาคดีแบบกลุ่ม ไม่จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

ส่วนที่ ๒

การขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๘ คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอ ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๑) คดีละเมิด

(๒) คดีผิดสัญญา

(๓) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

มาตรา ๒๒๒/๙ ในการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดี เพื่อขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

คำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง โจทก์ต้องแสดงเหตุตามสมควรที่ศาลจะอนุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๐ คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มี

ลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย และในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน คำขอบังคับของกลุ่มบุคคลต้องระบุหลักการ และวิธีการคำนวณเพื่อชำระเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มเท่าที่จะระบุได้ แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่ม แต่ละรายจะได้รับด้วย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วนของโจทก์ ผู้เริ่มคดีเท่านั้น

มาตรา ๒๒๒/๑๑ ในกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากศาลเห็นว่าคำฟ้อง ของโจทก์ไม่มีข้อขัดข้องที่จะรับไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมีข้อขัดข้องแต่โจทก์ได้แก้ไขให้ถูกต้องแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับคำฟ้อง ให้ศาลพิจารณาคำร้องของโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ แล้วมีคำสั่งอนุญาตหรือ ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๒๒/๑๒ ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนา คำฟ้องและคำร้องเช่นว่านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(๑) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐

(๒) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด

(๓) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยาก และไม่สะดวก

(๔) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ

(๕) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้ง การได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความ ที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอ และเป็นธรรม

คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเพียงพอ เพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใดก็ได้

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา เจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้งดการพิจารณาไว้จนกว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ให้ศาลอุทธรณ์ วินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาเมื่อได้ส่ง หมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือนและให้ถือว่า ทนายความของโจทก์เป็นทนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป อย่างคดีสามัญ

มาตรา ๒๒๒/๑๓ ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกัน หลายรายในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ให้ศาลรวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และมีคำสั่ง ให้ผู้ร้องรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด เว้นแต่ จะเป็นกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคสาม

ส่วนที่ ๓

การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๔ เมื่อคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งให้โจทก์ นำเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาวางต่อศาลตามจำนวนที่เห็นสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ ศาลมีคำสั่ง ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่ง การเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป อย่างคดีสามัญ

หากต่อมาปรากฏว่าค่าใช้จ่ายที่วางไว้มีจำนวนไม่เพียงพอ ศาลจะสั่งให้มีการวางเงินค่าใช้จ่าย ดังกล่าวเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าว และไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๑๕ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่ม เท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกัน รวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่น หรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร คำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อศาลและเลขคดี

(๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความและทนายความฝ่ายโจทก์

(๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน

(๔) ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปีที่ศาลมีคำสั่ง

(๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ และมาตรา ๒๒๒/๑๗

(๖) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน

(๗) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

(๘) ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม

(๙) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๑๖ สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์ เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) และให้ถือว่าสมาชิก กลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

บุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้

สมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในการดำเนินคดี แบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา ๕๗ ไม่ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๗ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ ย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) เข้าฟังการพิจารณาคดี

(๒) ร้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์มิได้มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิ การเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๕)

(๓) ขอตรวจเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสารเหล่านั้น

(๔) จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสอง

(๕) ร้องขอเข้าแทนที่โจทก์โดยอาศัยสิทธิตามบทบัญญัติในส่วนนี้

(๖) คัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ การที่โจทก์ขอถอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ การที่มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ และการที่คู่ความตกลงกันเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐

(๗) ตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๐

สมาชิกกลุ่มจะแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๘ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ ยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง

ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม ให้ศาลที่ได้รับฟ้องไว้นั้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

มาตรา ๒๒๒/๑๙ ในกรณีที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่ม อย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกต่อไป เมื่อความปรากฏต่อศาลเอง หรือตามคำแถลงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้ว มีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์และจำเลยต่อไปด้วย

หากความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินคดี คุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือทนายความฝ่ายโจทก์ขอถอนตัวจาก การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทน ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากโจทก์และสมาชิกกลุ่มเพิกเฉยไม่ดำเนินการดังกล่าว ให้นำความ ในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๐ เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและจำเลยได้ยื่นคำให้การแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพร้อมโดยสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาลเพื่อดำเนินการดังนี้

(๑) ไกล่เกลี่ยหรือนำวิธีอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อให้คดีเสร็จไปทั้งหมดหรือบางส่วน

(๒) ให้คู่ความนำต้นฉบับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุทั้งหมดที่ประสงค์จะอ้างอิงและอยู่ใน ความครอบครองของตนที่สามารถนำมาศาลได้มาแสดงต่อศาล เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจดู

ถ้าพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานนั้นมาจากผู้ครอบครองโดยยื่นคำขอ ต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อนวันนัดพร้อม

ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องทำให้คู่ความไม่สามารถนำพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของตนมา หรือยังไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ศาลออกคำสั่งเรียกจากคู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอก หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด ถ้าศาลเห็นสมควรก็ให้ศาลเลื่อนวันนัดพร้อมออกไปตามที่เห็นสมควร

หากคู่ความฝ่ายใดจงใจไม่ดำเนินการดังกล่าวในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาสืบในภายหลัง แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรมจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดีโดยฝ่าฝืน ต่อบทบัญญัติแห่งอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

(๓) ให้ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความแล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียง ที่ปรากฏในคำคู่ความ และคำแถลงของคู่ความเทียบกันดูและสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐาน ที่ยื่นต่อศาล ว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียง นั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่น ไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความ ให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทและกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

ในการสอบถามคู่ความดังกล่าว คู่ความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเอง หรือถามตาม คำขอของคู่ความฝ่ายอื่น เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายอื่นยกเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้ยื่นต่อศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่า คู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ในขณะนั้นและเป็น ข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาท ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนวันนัดพร้อมเฉพาะส่วนที่ยัง ไม่เสร็จสิ้นออกไป และให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นมายื่นต่อศาลภายในเวลาที่ศาล เห็นสมควรก็ได้

(๔) กำหนดระยะเวลาทั้งหมดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดวัน เวลา วิธีการ และขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่จำเป็น เช่น จำนวนและรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่จะนำมาเบิกความ บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานหลักฐานที่ต้องการให้ศาลเรียกจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การเดินเผชิญสืบ และการส่งประเด็น ไปสืบยังศาลอื่น

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป ให้ศาล ดำเนินการตามมาตรานี้โดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบการดำเนินการในวันนั้นแล้ว และคู่ความ ที่ไม่มาศาลไม่มีสิทธิขอเลื่อนกำหนดนัดหรือคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป

เพราะเหตุจำเป็น อันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้หรือเป็นการคัดค้านประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

เมื่อศาลได้ดำเนินการตามมาตรานี้เสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันนัดพร้อมวันสุดท้าย

ให้ถือว่าวันนัดพร้อมวันแรกตามมาตรานี้เป็นวันชี้สองสถานตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๒๒๒/๒๑ ก่อนวันนัดพร้อมตามมาตรา ๒๒๒/๒๐ ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้คู่ความยื่นบัญชี ระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจากเจ้าพนักงานศาล และถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อนกระบวนพิจารณา ที่ต้องกระทำในวันนัดพร้อมเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือ เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

มาตรา ๒๒๒/๒๒ ในกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณาศาลจะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณามิได้ ให้ศาล สืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือ ในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๒๒๒/๒๕ นอกจากที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัด มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๓ ในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ศาลมีอำนาจ แสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ในการนี้ ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่น นอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่ จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตน มาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

บุคคลที่ศาลขอให้มาตามวรรคหนึ่งและวรรคสองมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และการชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยได้รับความเห็นชอบของ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม และไม่ถือว่าเงินที่ศาลสั่งจ่ายตามวรรคนี้เป็นค่าฤชาธรรมเนียม ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่คู่ความจะต้องชำระ

มาตรา ๒๒๒/๒๔ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๕ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่า สี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ รวมทั้งกำหนดวันยื่นคำคัดค้าน คำขอเข้าแทนที่โจทก์ วันนัดไต่สวนคำขอเข้าแทนที่โจทก์ และส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ กับประกาศโดยใช้วิธีการ ตามที่เห็นสมควร

(๑) เมื่อโจทก์มิได้มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๕)

(๒) เมื่อโจทก์มรณะหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

(๓) เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โจทก์

(๔) เมื่อโจทก์ทิ้งฟ้อง

(๕) เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา

(๖) เมื่อโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามมาตรา ๒๒๒/๒๒

(๗) เมื่อโจทก์ร้องขอต่อศาลว่าไม่ประสงค์ที่จะเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนกลุ่มอีกต่อไป

ในกรณีตาม (๒) นอกจากสมาชิกกลุ่มแล้ว บุคคลตามมาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๕ แล้วแต่กรณีอาจร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ได้ด้วย โดยให้นำมาตรา ๒๒๒/๒๖ และมาตรา ๒๒๒/๒๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๖ ในการพิจารณาอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มคนใดเข้าแทนที่โจทก์ต้องเป็นที่พอใจ แก่ศาลว่าสมาชิกกลุ่มคนนั้นมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๕)

ถ้าศาลอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ ให้โจทก์เดิมยังคงมีฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มคนหนึ่ง และทนายความของโจทก์เดิมยังคงเป็นทนายความของกลุ่มต่อไป ในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ (๕) และ (๖) ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานใหม่โดยเร็ว ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์หรือไม่มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และให้ดำเนินกระบวน พิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญ ของโจทก์ต่อไปด้วย

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๗ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ใช้สิทธิอย่างอื่น นอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่โจทก์ในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ และห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นว่านั้น ในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์เดิม เว้นแต่เป็นที่พอใจแก่ศาลตามคำร้องของสมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ ว่าการดำเนินกระบวนพิจารณาของโจทก์ที่ได้ทำไปแล้วซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มนั้น เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์ ในกรณีเช่นว่านี้ เพื่อประโยชน์แห่ง ความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๒๘ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วโจทก์จะถอนคำฟ้องไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การแล้ว ห้ามไม่ให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องโดยมิได้ฟังจำเลยก่อน

ในกรณีที่ได้มีการส่งคำบอกกล่าวกับประกาศให้สมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ แล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำฟ้อง ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล รวมทั้ง แจ้งเรื่องการถอนฟ้องให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคสามโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุ แห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๒๙ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลา ตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ในประเด็นแห่งคดี ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้าน หรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงิน ค่าใช้จ่ายมาวางศาล เพื่อแจ้งเรื่องการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่ง อนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีแล้ว ให้ถือว่าสมาชิก กลุ่มรายที่แจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและมิได้ขอถอนความประสงค์ดังกล่าวก่อนศาลมี คำสั่งอนุญาต ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคหนึ่งโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุ แห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ในประเด็นแห่งคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลา ตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ ให้นำความในมาตรา ๒๒๒/๒๙ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๓๑ คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ และ มาตรา ๒๒๒/๓๐ อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อศาลและเลขคดี

(๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความ

(๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน

(๔) ข้อความโดยย่อของการดำเนินกระบวนพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วและเหตุที่ต้องมี คำบอกกล่าวและประกาศ

(๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๖) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๗) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๓๒ ในการพิจารณามีคำสั่งตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือ มาตรา ๒๒๒/๓๐ ให้ศาลคำนึงถึง

(๑) ความจำเป็นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป

(๒) ความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม

(๓) ความยุ่งยากหรือความสะดวกในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป

(๔) ความเป็นธรรมและความมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป

(๕) จำนวนของสมาชิกกลุ่มที่คัดค้าน

(๖) ความสามารถของจำเลยในการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีมีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

(๗) การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีของคู่ความมีความเป็นธรรม และเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๓๓ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้อายุความ ในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงนับแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดี ของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดี เพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๔ ในกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุตามมาตรา ๒๒๒/๓๓ หากมีกรณี ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง

(๑) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

(๒) ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๓) ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพราะเหตุถอนฟ้อง

(๔) ศาลยกคำฟ้องเพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลหรือโดยไม่ตัดสิทธิสมาชิกกลุ่มที่จะฟ้องคดีใหม่

(๕) สมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือ มาตรา ๒๒๒/๓๐

ในกรณีตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณา หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่สมาชิกกลุ่มไม่เป็น สมาชิกกลุ่ม แล้วแต่กรณี

ความในวรรคสองให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกกลุ่มผู้ใดถูกปฏิเสธคำขอรับชำระหนี้โดยอ้างเหตุว่า ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มตามคำพิพากษา เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาโดยกำหนดลักษณะเฉพาะของกลุ่ม แตกต่างจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มตามที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคสอง โดยให้มีสิทธิฟ้องคดีนับแต่วันที่คำสั่งปฏิเสธคำขอรับชำระหนี้ถึงที่สุด

ส่วนที่ ๔ คำพิพากษาและการบังคับคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๕ คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่มและในกรณี ที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดี แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีตามส่วน

นี้ ด้วยตนเอง

หากความปรากฏต่อศาลว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อคุ้มครอง ประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหา ทนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๓๖ คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงรายการดังต่อไปนี้

(๑) รายการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๑

(๒) ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา

(๓) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินต้องระบุจำนวนเงินที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม

(๔) จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗

มาตรา ๒๒๒/๓๗ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สิน ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีประกอบกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความ ฝ่ายโจทก์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียมที่ทนายความฝ่ายโจทก์ ได้เสียไป และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ เมื่อการพิจารณาสิ้นสุดลงให้ทนายความฝ่ายโจทก์ยื่นบัญชี ค่าใช้จ่ายดังกล่าวต่อศาลโดยให้ส่งสำเนาแก่จำเลยด้วย

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยใช้เงิน นอกจากศาลต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ศาลคำนึงถึงจำนวนเงินที่โจทก์และสมาชิกกลุ่มมีสิทธิได้รับประกอบด้วย โดยกำหนดเป็นจำนวนร้อยละ ของจำนวนเงินดังกล่าว แต่จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ดังกล่าวต้องไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินนั้น

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สินและให้ใช้ เงินรวมอยู่ด้วย ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรานี้ หากมีการเปลี่ยนทนายความ ฝ่ายโจทก์ ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนของการทำงานและค่าใช้จ่าย ที่ทนายความแต่ละคนเสียไป

ให้ถือว่าทนายความฝ่ายโจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและจำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในส่วนของเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ด้วย และเงินรางวัลดังกล่าวมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๓๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือ

โดยคำสั่ง ในภายหลังก็ได้ และในระหว่างการบังคับคดีให้ศาลมีอำนาจออกคำบังคับเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ตามที่เห็นสมควร

ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้องขอทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาคำสั่งของศาลชั้นต้น ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๙ ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง และให้แจ้งอธิบดีกรมบังคับคดีทราบด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินหรือชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ให้ศาลตั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งกำหนดวันตามที่เห็นสมควรในคำบอกกล่าวและประกาศ ตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาล มีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้อย่างอื่นและจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ แก่การบังคับตามคำพิพากษา โจทก์อาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการได้

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่มีสิทธิขอเฉลี่ย ทรัพย์สินหรือเงินในการบังคับคดีตามส่วนนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับ ชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันพ้นกำหนดระยะเวลา

มาตรา ๒๒๒/๔๐ คู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นอาจขอตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ แต่ต้องกระทำภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลา ยื่นคำขอรับชำระหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย อาจขอขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ไม่เกินสามสิบวัน

มาตรา ๒๒๒/๔๑ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเรียกคู่ความในคดี สมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย ในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสอบสวนในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มเพื่อพิจารณา มีคำสั่งต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๔๒ คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้าคู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่น ไม่โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ศาลทราบถึงการดำเนินการดังกล่าวด้วย

คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใดถ้ามีผู้โต้แย้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งอย่างหนึ่ง อย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้

(๒) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน

(๓) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และไม่มีผู้โต้แย้งตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ และมีผู้โต้แย้งตามวรรคสอง หรือผู้โต้แย้ง อาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี

คำสั่งของศาลตามวรรคสามให้อุทธรณ์และฎีกาได้ภายใต้บทบัญญัติในภาค ๓ อุทธรณ์และฎีกา

มาตรา ๒๒๒/๔๓ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาในคดีอื่นไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์ในคดีแบบกลุ่มมีอำนาจ ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นเพื่อให้ศาลมีคำสั่ง ให้เฉลี่ยทรัพย์แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๓๒๖ตามจำนวนที่มีสิทธิได้รับ

ในกรณีที่จำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตาม มาตรา ๒๒๒/๔๒ ยังไม่เป็นที่ยุติให้ศาลที่ได้รับคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ตามวรรคหนึ่งรอการมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์ไว้ก่อน และเมื่อได้ข้อยุติ ในจำนวนเงินดังกล่าวแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์แจ้งให้ศาลนั้นทราบ

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนั้นส่งเงินให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีในคดีแบบกลุ่มเพื่อจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๔๔

มาตรา ๒๒๒/๔๔ เมื่อจำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเมื่อได้ ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของจำเลย หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รวบรวม ทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี จ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามลำดับ ดังนี้

(๑) ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา ๓๒๒ และมาตรา ๓๒๔

(๒) เงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗

(๓) ค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์

(๔) โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์ตามมาตรา ๒๒๖

ส่วนที่ ๕ อุทธรณ์และฎีกา

มาตรา ๒๒๒/๔๕ ให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยไม่นำข้อจำกัดสิทธิเรื่องทุนทรัพย์ของการอุทธรณ์และฎีกาในข้อเท็จจริงมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๒๒/๔๖ สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ยกเว้น ในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๔๒

มาตรา ๒๒๒/๔๗ ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลย นำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาล เฉพาะในส่วนที่จำเลยต้องรับผิดชำระหนี้ให้แก่โจทก์ แต่ไม่ต้องนำเงินมาชำระหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาล สำหรับเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

มาตรา ๒๒๒/๔๘ คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาส่งมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์หรือฎีกานั้นต้องห้ามอุทธรณ์หรือห้ามฎีกาให้ยกอุทธรณ์หรือฎีกาโดยไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นที่อุทธรณ์หรือฎีกา แต่ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี พิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาดจะรับพิจารณา พิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือห้ามฎีกาดังกล่าวนั้นก็ได้

ส่วนที่ ๖ ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๔๙ ให้คิดค่าธรรมเนียมตามอัตราดังต่อไปนี้

(๑) ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้สองร้อยบาท แต่การขอรับชำระหนี้ที่ไม่เกินสองหมื่นบาทไม่ต้องเสีย ค่าธรรมเนียม

(๒) ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท

(๓) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องการขอรับชำระหนี้ หรือการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัล ของทนายความ เรื่องละสองร้อยบาท

(๔) ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียมตามตาราง ท้ายประมวลกฎหมายนี้”

ภาคผนวก ข.

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. 2559

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. ๒๕๕๙

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๒/๒ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๒/๕ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๘ ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาออกข้อกำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า "ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. ๒๕๕๙"

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้สำนักงานศาลยุติธรรมออกประกาศกำหนดแบบพิมพ์ที่จำเป็นแก่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ข้อ ๔ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ข้อ ๕ ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือข้อกำหนดนี้หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวด้วย วิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นเพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้นได้ เมื่อมีความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๖ สำนวนความ เอกสารของคู่ความ พยานหลักฐาน รายงานกระบวนพิจารณา คำสั่งหรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนความ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารต้นฉบับหรือสำเนาคู่ฉบับ ถ้าศาลเห็นสมควร จะมีคำสั่งให้เก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

หมวด ๒

การขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม คำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๗ โจทก์ที่จะขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่จะขอเข้าแทนที่โจทก์ ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ต้องเป็นผู้ได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยสุจริต

ข้อ ๘ ในกรณีที่คำฟ้องหรือคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญ

ในเรื่องใด ศาลและเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มอาจให้คำแนะนำแก่โจทก์เพื่อจัดทำคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้น ให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้น

ข้อ ๙ ในคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ระบุขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเท่าที่ จะสามารถระบุได้ และระบุสมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ พร้อมสถานที่ติดต่อได้โดยสะดวก หมายเลขโทรศัพท์ และที่อยู่สำหรับจัดส่งเอกสารทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เท่าที่ทราบไว้ด้วย

ข้อ ๑๐ เมื่อได้ส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้จำเลยแล้ว จำเลยอาจทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน

ข้อ ๑๑ การแก้ไขคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มที่โจทก์เสนอต่อศาลไว้แล้ว ให้ทำเป็นคำร้อง ยื่นต่อศาลก่อนวันนัดไต่สวนตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อน วันนัดไต่สวน หรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นการแก้ไข ข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย ให้ส่งสำเนาคำร้องตามวรรคหนึ่งให้แก่จำเลย จำเลยอาจคัดค้านการแก้ไขคำร้องขอ ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นหนังสือย่นตื ่อศาลภายในสิบห้าวัน

การไต่สวนคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๒ ให้ศาลกำหนดวันนัดไต่สวนคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน สี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอ

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจกำหนด พยานหลักฐานที่จะให้คู่ความนำเข้าไต่สวน หรือจะแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมตามมาตรา ๒๒๒/๒๓ ได้ตามที่เห็นสมควร

หากคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงที่จะอ้างอิงเอกสารฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือจะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งหรือความเห็นของ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้น ยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าว ในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาล เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคสองได้สิ้นสุดลงแล้ว ห้ามมิให้ศาล รับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความฝ่ายที่อ้างมิได้แสดงความจำนงจะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ ศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรและเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

ข้อ ๑๔ ในการไต่สวนคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม คู่ความอาจยื่นคำแถลง แสดงข้อเท็จจริง ยื่นเอกสารประกอบการซักถามหรือซักค้าน ตั้งทนายความมาซักถามหรือซักค้านพยาน ซักถามผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอมาให้ความเห็น หรือศาลอาจให้คู่ความนำสืบถึงพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ เพื่อให้ศาลประกอบการพิจารณา ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้

ทนายความของกลุ่ม

ข้อ ๑๕ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถ ดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมได้หรือไม่ ศาลอาจให้ทนายความ ที่โจทก์เสนอแถลงให้ศาลทราบถึงประวัติ ประสบการณ์ ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของทนายความ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตลอดจนประมาณการระยะเวลาและการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี แบบกลุ่มก็ได้

การตกลงก่อนได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๖ หากคู่ความตกลงกันเกี่ยวกับเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เพื่อการประนีประนอมยอมความได้ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตามคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้คู่ความแถลงให้ศาลทราบถึงเงื่อนไข และหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณามีคำสั่งตามคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะมีคำสั่งให้ส่ง คำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม พร้อมกับแจ้งเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เพื่อการประนีประนอม ยอมความข้างต้นให้สมาชิกกลุ่มทราบไปในคราวเดียวกันก็ได้

การรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายราย

ข้อ ๑๗ หากมีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายราย ศาลจะให้รวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกันได้ต่อเมื่อสิทธิดังกล่าวเกิดจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และลักษณะเฉพาะของกลุ่มตามคำร้องขอเหล่านั้นอาจรวมเข้าด้วยกันได้ แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม เว้นแต่กรณีที่ศาลเห็นว่าส่วนได้เสียของกลุ่มบุคคล ตามคำร้องขอเหล่านั้นอาจขัดแย้งซึ่งกันและกัน

ข้อ ๑๘ ในกรณีเป็นการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายในศาลเดียวกัน คู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องในคดีใดคดีหนึ่งดังกล่าว เพื่อขอให้มีคำสั่งให้รวมการพิจารณา คำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน ก่อนที่ศาลในคดีหนึ่งมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต

ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๙ หากเป็นการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายต่างศาลกัน คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อขอให้มีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน ก่อนที่ศาลในคดีหนึ่งมีคำสั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลที่ได้รับคำร้องดังกล่าวแจ้งต่อศาลที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณางดการไต่สวนเป็นการชั่วคราว

ข้อ ๒๐ ในกรณีตามข้อ ๑๙ หากมีการยื่นคำร้องให้รวมการพิจารณาในศาลมากกว่าหนึ่งศาล และมีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลรวมอยู่ด้วย ให้ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลเป็นศาลที่พิจารณา และมีคำสั่งว่าควรให้รวมการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันหรือไม่ หากมีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ดังกล่าวมากกว่าหนึ่งศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวมการพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่ง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากไม่มีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลรวมอยู่ด้วย แต่มีศาลที่มีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔ ทวิ รวมอยู่ด้วย ให้ศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้น ตั้งอยู่ในเขตศาลเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่งว่าควรให้รวมการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันหรือไม่ หากมีศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตศาลดังกล่าวมากกว่าหนึ่งศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวม การพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่ง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากศาลที่รับคำร้องขอให้รวมการพิจารณามากกว่าหนึ่งศาลนั้น คงมี แต่เพียงศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวมการพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาล ที่พิจารณาและมีคำส่งั

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณาคำร้องให้รวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้าด้วยกัน ศาลอาจให้ผู้ร้องแถลงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลที่จะรวมเข้าด้วยกันที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่า เป็นกลุ่มบุคคลใด ความสะดวก ความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของ กลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หากมีการรวมการพิจารณาคำร้องขอเข้าด้วยกัน

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่มีการรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายต่างศาลตามข้อ ๒๐ เข้าด้วยกัน หากศาลที่พิจารณาเห็นว่าการดำเนินกระบวนพิจารณาในอีกศาลหนึ่งที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นประโยชน์ แก่คู่ความและมีประสิทธิภาพมากกว่า ศาลจะมีคำสั่งให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งนั้นก็ได้ ห้ามมิให้ศาลออกคำสั่งให้โอนคดีตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอม

เสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้ประธานศาลอุทธรณ์ชี้ขาด คำสั่งของ ประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ข้อ ๒๓ การรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายเข้าด้วยกัน เมื่อได้ฟัง คู่ความทุกฝ่ายแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยให้ คำนึงถึงว่าผู้ร้องรายหนึ่งรายใดและทนายความที่ผู้ร้องรายนั้นเสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มจะสามารถ ดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมมากกว่ากัน ในการนี้ ศาลอาจ ทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรก็ได้

การพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจให้ทนายความที่ผู้ร้องแต่ละรายเสนอให้เป็นทนายความ ของกลุ่มแถลงให้ศาลทราบถึงประวัติ ประสบการณ์ ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของทนายความ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตลอดจนประมาณการระยะเวลาและการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี แบบกลุ่มก็ได

ข้อ ๒๔ เมื่อรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายเข้าด้วยกันแล้ว หากลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลตามคำร้องขอเหล่านั้นมีข้อแตกต่างกัน ศาลอาจให้โจทก์แก้ไขคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลตามคำร้องขอเหล่านั้น และคำขอบังคับเท่าที่จำเป็น

คำสั่งศาลที่อนุญาต ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๒๕ คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจน เพียงพอเพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด โดยอาจระบุหรือกำหนดลักษณะของผู้ที่ไม่รวมอยู่ในกลุ่มบุคคล ไว้ด้วยก็ได้

ข้อ ๒๖ กรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและต้องดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป อย่างคดีสามัญ ให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้คงเหลือเฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนพิจารณา แบบกลุ่มก่อนที่จะพิจารณามีคำสั่งรับฟ้อง

การส่งและเผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศแก่สมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๒๗ การส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ปรากฏชื่อ และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ ให้ส่งสำเนาคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ถ้ามี เพื่อประโยชน์ในการส่งคำบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม หากจำเลยมีข้อมูลชื่อและที่อยู่ของบุคคล ที่อาจเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่ในความครอบครอง ศาลจะมีคำส่งให้ ้ จำเลยส่งข้อมูลดังกล่าวให้ก็ได้

ข้อ ๒๘ การประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลาย ศาลอาจให้โจทก์จัดทำข้อความสำหรับคำบอกกล่าวและประกาศซึ่งมีข้อความตามที่มาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคสองกำหนด ส่งต่อศาลภายใน ระยะเวลาตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒๙ ศาลอาจกำหนดให้เผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ โดยปิดประกาศไว้ที่ศาล ทางเว็บไซต์ของศาล สำนักงานศาลยุติธรรม หรือเว็บไซต์อื่นใด หรือสื่อมวลชน หรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรอีกด้วยก็ได้ เช่น การส่งข้อความผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม การกระจายเสียงทางสถานีวิทยุชุมชน เป็นต้น เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ศาลอาจกำหนดให้โจทก์เสนอแผนงานในการเผยแพร่คำบอกกล่าว และประกาศที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงก็ได้

ข้อ ๓๐ ข้อความในคำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ ที่แสดงถึงคำฟ้อง โดยย่อลักษณะของกลุ่มบุคคล สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และผลของ คำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่มต้องมีสาระสำคัญครบถ้วน และใช้ถ้อยคำที่ทำให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจได้

การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๓๑ สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และศาลจะอนุญาตได้เมื่อสมาชิกกลุ่มผู้นั้นมิได้จงใจหรือมีเหตุอันสมควร

หมวด ๓

การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

การขอใช้สิทธิของสมาชิกที่ไม่ออกจากกลุ่ม

ข้อ ๓๒ สมาชิกกลุ่มที่ประสงค์จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๑๗ (๒) ถึง (๗) ให้แสดงข้อเท็จจริง เบื้องต้นที่ทำให้เห็นได้ว่าตนยังไม่เคยใช้สิทธิดังกล่าวมาก่อน และมีลักษณะเฉพาะตามที่ระบุไว้สำหรับ กลุ่มบุคคลที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม พร้อมทั้งแนบเอกสารหรือหลักฐานประกอบ ถ้ามี รวมไว้ในการร้องขอหรือการดำเนินการเพื่อใช้สิทธินั้นด้วย

การจำหน่ายคดีของสมาชิกกลุ่มที่ฟ้องไว้

ข้อ ๓๓ กรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม เมื่อความ ปรากฏต่อศาลหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ให้ศาลที่ได้รับฟ้องไว้นั้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจาก สารบบความ กรณีตามวรรคหนึ่ง หากข้อเท็จจริงเป็นที่สงสัยว่าโจทก์ในคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้นั้นเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือไม่ ศาลอาจไต่สวนตามที่เห็นสมควรก่อนมีคำสั่งก็ได้

การจัดหาทนายความคนใหม่ระหว่างการพิจารณา

ข้อ ๓๔ กรณีที่ความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่า ทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถ ดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือทนายความฝ่ายโจทก์ขอถอนตัวจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายใน ระยะเวลาที่ศาลกำหนด

หากโจทก์ไม่จัดหาทนายความคนใหม่ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลประกาศให้สมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยให้นำข้อ ๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประกาศตามวรรคสองต้องระบุถึงผลของการที่ศาลอาจสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ หากไม่มีการจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทน ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

การเข้าแทนที่โจทก์

ข้อ ๓๕ กรณีที่ต้องมีการเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าว ให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ กับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร ให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้ระบุด้วยว่า หากไม่มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ศาลจะมีคำสั่งยกเลิก การดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ ตลอดจนวิธีการตรวจสอบ คำขอเข้าแทนที่โจทก์ กำหนดเวลายื่นคำคัดค้านคำขอเข้าแทนที่โจทก์ และวันนัดไต่สวนคำขอเข้าแทนที่โจทก์

เมื่อมีผู้ยื่นคำคัดค้านคำขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ส่งสำเนาคำคัดค้านนั้นให้แก่ผู้ขอเข้าแทนที่โจทก์ ทนายโจทก์และจำเลย กับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร

การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๓๖ หากการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป เมื่อความปรากฏต่อศาลหรือตามคำแถลงของคู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก่อนที่ศาลจะพิจารณามีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ศาลฟังคู่ความทุกฝ่ายก่อน และปิดประกาศแจ้งกรณีดังกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบไว้ที่ศาล กับประกาศโดยใช้วิธีการที่กำหนด และศาลอาจไต่สวนตามที่เห็นสมควร

สมาชิกกลุ่มอาจยื่นคำแถลงใด ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ก็ได้

การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ

ข้อ ๓๗ ศาลอาจนัดพร้อมให้คู่ความมาร่วมการไกล่เกลี่ย โดยให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มหรือผู้ประนีประนอมประจำศาลเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้เจรจาตกลงกันก็ได้

ถ้าคู่ความมีความประสงค์ร่วมกันจะให้บุคคลใดเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม พร้อมสถานที่ติดต่อและหมายเลขโทรศัพท์ของบุคคลนั้น ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม ติดต่อไปยังบุคคลดังกล่าวเพื่อให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย หากไม่สามารถดำเนินการได้หรือบุคคลนั้น ไม่ยอมรับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือการกระทำเช่นนั้นจะทำให้คดีเนิ่นช้าเสียหาย ให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม หรือผู้ประนีประนอมประจำศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป

ข้อ ๓๘ ในกรณีที่คู่ความตกลงกันได้ คู่ความอาจตกลงกันเสนอจำนวนเงินรางวัลที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ด้วยเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๓๗ ก็ได้ ในเบื้องต้นให้ถือว่าจำนวนเงินรางวัลดังกล่าวเป็นจำนวนที่เหมาะสม เว้นแต่ปรากฏพฤติการณ์แสดง ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

การพิจารณาการตกลงหรือการประนีประนอมยอมความก่อนส่งคำบอกกล่าวและประกาศ

ข้อ ๓๙ ก่อนส่งคำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๓๑ ประกอบมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจนัดไต่สวนเบื้องต้นเกี่ยวกับการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ที่คู่ความเสนอขออนุญาต

หากเห็นว่าข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใดในการตกลงหรือประนีประนอมยอมความนั้นจะไม่เป็นธรรม หรือเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม ศาลอาจให้คู่ความทบทวนข้อกำหนดหรือเงื่อนไขดังกล่าวก็ได้

ข้อ ๔๐ ภายหลังครบกำหนดระยะเวลาให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจาก การเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจนัดไต่สวนเพื่อพิจารณาความเป็นธรรมและ

เป็นประโยชน์ ของการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยให้แจ้งวันนัดไต่สวนให้คู่ความ และสมาชิกกลุ่มที่คัดค้านทราบด้วย กับประกาศโดยวิธีการตามที่เห็นสมควร

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่กรณีที่โจทก์จะถอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ หรือจะเสนอ ข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐ ด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๔๑ ในการไต่สวนหรือพิจารณามีคำสั่งเกี่ยวกับการขออนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ความสามารถของจำเลย ในการชดใช้ค่าเสียหาย ความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ของข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ตกลงกันหรือ ประนีประนอมยอมความกัน ความเหมาะสมของมาตรการแก้ไขเยียวยาหรือการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม หรือเรื่องอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

การตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน

ข้อ ๔๒ ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้ได้ความชัดแจ้งในข้อเท็จจริงแห่งคดี ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มดำเนินการเพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นแห่งคดี ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องผูกพันตามคำพิพากษา หลักเกณฑ์ และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือตรวจสอบข้อเท็จจริงอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา พิพากษาคดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มอาจประสานงานไปยังหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ตรวจพิสูจน์หรือขอข้อมูลที่จำเป็น หรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูล หรือจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการดำเนินการ แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อศาลโดยอาจระบุถึงพยานหลักฐาน ที่ศาลเห็นสมควรเรียกมาสืบเพิ่มเติมหรือผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลสมควรรับฟังความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๓

ข้อ ๔๓ พยานหลักฐานหรือความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามรายงานของ เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตามข้อ ๔๒ ให้ศาลแจ้งให้คู่ความทราบก่อนการสืบพยานนั้นตามสมควร เพื่อให้ คู่ความมีโอกาสโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าวหรือเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมได

ข้อ ๔๔ ศาลอาจใช้ข้อมูลที่ได้จากรายงานของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มเป็นแนวทางในการซักถาม พยานก็ได้

ข้อ ๔๕ ในกรณีที่มีการบันทึกคำพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดเป็นภาพ หรือเสียงหรือโดยใช้วิธีการอื่นใด ซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึก การเบิกความนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ วรรคสอง ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดี แบบกลุ่มตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อความที่บันทึก ตลอดจนการจัดทำสำเนาข้อความดังกล่าว เป็นลายลักษณ์อักษรหรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น

ข้อ ๔๖ ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มช่วยตรวจสอบและดูแลให้คู่ความดำเนินคดีไปตามขั้นตอนของกฎหมาย หากพบว่ามีข้อบกพร่อง ให้รายงานต่อศาลพร้อมด้วยแนวทาง แก้ไขโดยเร็ว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

หมวด ๔ คำพิพากษาและการบังคับคดี

การชดใช้และการเยียวยาแก่สมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๔๗ ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามมาตรา ๒๒๒/๒๔ ให้ศาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ คำนวณในการชำระเงิน หรือมาตรการแก้ไขเยียวยาให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนด้วย

ข้อ ๔๘ ในกรณีที่ความปรากฏต่อศาลว่า การแก้ไขเยียวยาให้สมาชิกกลุ่มเป็นเงินอาจไม่เหมาะสม เพราะเหตุที่เงินซึ่งสมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะมีสิทธิได้รับมีจำนวนน้อยและมีภาระในการพิสูจน์เพื่อขอรับ ชำระหนี้จนอาจไม่คุ้มค่าที่สมาชิกกลุ่มจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการปฏิบัติตามคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มได้รับการเยียวยาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเยียวยาดังกล่าวต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มและส่วนได้เสีย ของสมาชิกกลุ่ม และทำให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสได้รับประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

ข้อขัดข้องในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ข้อ ๔๙ ในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๓๘ หรือปรากฏว่ามีข้อขัดข้องในการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ กรณีดังกล่าว รวมทั้งแนวทางแก้ไขหรือความจำเป็นที่จะต้องออกคำบังคับเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตาม คำพิพากษา

ให้ศาลฟังคู่ความหรือสมาชิกกลุ่มเท่าที่ทำได้ประกอบรายงานข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงานคดี แบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง ก่อนที่จะออกคำสั่งในเรื่องนั้น

การจัดหาทนายความใหม่ระหว่างการบังคับคดี

ข้อ ๕๐ หากความปรากฏต่อศาลว่าทนายความของกลุ่มไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้ การส่งคำสั่งและประกาศให้สมาชิกกลุ่ม จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดี ทั้งนี้ ให้นำวิธีการตามข้อ ๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลแก่ทนายความคนเดิมและคนใหม่ตามสัดส่วน ของการทำงานและค่าใช้จ่ายที่ทนายความแต่ละคนเสียไป

ในระหว่างจัดหาทนายความของกลุ่มคนใหม่ตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีระงับการจ่ายเงินรางวัลตามมาตรา ๒๒๒/๔๔ (๒) ไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำสั่งตั้งทนายความของกลุ่มคนใหม่ก็ได้

ข้อ ๕๑ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนเงินรางวัลตามมาตรา ๒๒๒/๓๗ ศาลอาจให้ทนายความของกลุ่ม รวมทั้งทนายความของกลุ่มคนเดิมกรณีมีการเปลี่ยนทนายความตามข้อ ๓๔ แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความด้วยก็ได้

การโต้แย้งและการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยทำให้คู่ความและสมาชิกกลุ่มไม่อาจตรวจและโต้แย้งคำขอรับ ชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายในกำหนด และคู่ความหรือสมาชิกกลุ่มขอขยาย กำหนดเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๔๐ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ตามที่ เห็นสมควร

ข้อ ๕๓ ในการสอบสวนเรื่องคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจให้คู่ความสมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดทำหรือส่งเอกสารใดๆ เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

หมวด ๕

อุทธรณ์และฎีกา

ข้อ ๕๔ การอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำสั่งภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง พร้อมสำเนาอุทธรณ์เพื่อส่ง ให้แก่จำเลยอุทธรณ์

จำเลยอุทธรณ์อาจยื่นคำแก้อุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ภายใน กำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันส่งสำเนาอุทธรณ

ข้อ ๕๕ ในกรณีที่คู่ความหรือทนายความของกลุ่มอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ประกาศแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบ ทั้งนี้ ให้นำข้อ ๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๖ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว หากพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่นำคดีลงสารบบความ ก็ให้บันทึกเหตุแห่งพฤติการณ์พิเศษที่ล่าช้าไว้ในสำนวน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วีระพล ตั้งสุวรรณ
ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิการสัมภาษณ์เชิงลึก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ท่านอรพงษ์ ศิริกานต์นนท์	ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลอุทธรณ์
2. ดร.ชัชชม อรรฆภิญญ์	รองอธิบดีสำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
3. นายวีระชัย มะลิวัลย์	อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
4. ศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร. อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
7. ว่าที่ร้อยตรี สมชาย อามีน	นายกสมาคมนักกฎหมายคุ้มครองสิทธิและสิ่งแวดล้อม
8. นายสุรชัย ตรงงาม	ทนายความ มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม
9. นางสาว ส. รัตนมณี พลกล้า	ทนายความ
10. นางสาวดาวัล จันทรหัสดี	มูลนิธิบูรณนิเวศ
11. ดร.ศรีสุวรรณ จรรยา	นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน
12. นายผดุงศักดิ์ เทียนไพโรจน์	ที่ปรึกษาสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน
13. นายบรรลูน รื่นรมย์	ที่ปรึกษาประธานชมรมมาบชลูดและชุมชนมาบชลูดกลาง มาบตาพุด จังหวัดระยอง
14. นายจำนงค์ จ้อยทองมูล	ประธานชุมชนมาบชะลูดกลาง มาบตาพุด จังหวัดระยอง
15. นางจีรภา มหาเทพ	ประธานชุมชนมาบชะลูดกลาง มาบตาพุด จังหวัดระยอง